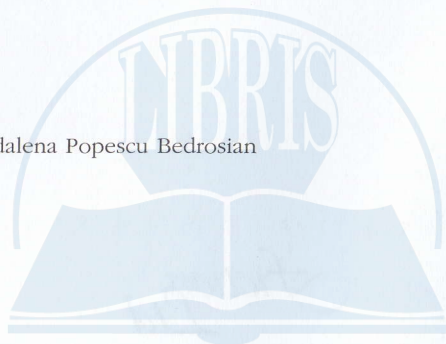

Lector: Magdalena Popescu Bedrosian

© 2016 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: Caravaggio (1571-1610), *Sfântul Matei și îngerul* (1602)

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1,

et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

VOSGANIAN, VARUJAN

Copiii războiului / Varujan Vosganian. – Iași: Polirom, 2016

ISBN print: 978-973-46-6368-2

ISBN ePub: 978-973-46-6456-6

ISBN PDF: 978-973-46-6457-3

821.135.1-31

Printed in ROMANIA

Varujan VOSGANIAN

Fiction-Ltd

Copiii războiului

roman

POLIROM
2016

VARUJAN VOSGANIAN s-a născut la 25 iulie 1958, în Craiova. Copilăria și adolescența și le-a petrecut la Focșani. A absolvit Liceul „Alexandru Ioan Cuza” din Focșani, apoi Facultatea de Comerț a Academiei de Studii Economice și Facultatea de Matematică a Universității din București. Este președintele Uniunii Armenilor din România și prim-vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor. Este senator de Iași, între decembrie 2006 și decembrie 2008 a fost ministru al Economiei și al Finanțelor și între decembrie 2012 și octombrie 2013 ministru al Economiei și Comerțului. Lucrările sale includ patru volume de poezie – *Șamanul albastru* (1994), *Ochiul cel alb al reginei* (2001), *Iisus cu o mie de brațe* (2005), pentru care a primit premiul „Nichita Stănescu” la Chișinău, și *Cartea poemelor mele nescrise* (2015) –, precum și volumul de nuvele *Statuia comandurului* (1994), pentru care a primit Premiul Asociației Scriitorilor din București.

La Editura Polirom a mai publicat volumul *Jocul celor o sută de frunze și alte povestiri* (2013), apărut deja în germană și bulgară, și romanul *Cartea șoptelor* (2009; ediția a II-a, 2012), care a fost distins cu Premiul „Ion Creangă” al Academiei Române (2009), Premiul „Cartea anului 2009” acordat de revista *România literară*, Premiul revistei *Convorbiri literare*, secțiunea proză (2009), Marele Premiu pentru Proză – Trofeul „Mihail Sebastian” (NIRAM ART, Spania), Premiul revistei *Observator cultural*, secțiunea proză (2009), Premiul Generației '80, „Gheorghe Crăciun” (2010), Marele Premiu ANGELUS, Premiul Cititorilor „Natalia Gorbanevskaia” și Premiul pentru cea mai bună traducere în cadrul Galei Premiului Literar al Europei Centrale „Angelus”, ediția 2016. Romanul a fost tradus în spaniolă, italiană, armeană, ebraică, franceză, germană, suedeză, neerlandeză, cehă, poloneză, portugheză, maghiară, bulgară, persană și urmează să apară în norvegiană, engleză, ucraineană, croată și sârbă. Romanul *Cartea șoptelor* a fost desemnat în anul 2015, prin proiectul *Worldwide Reading*, cartea-simbol pentru condamnarea crimei de genocid.

Dacă femeia nu s-ar fi pieptănat alene, Marie ar fi crezut, privindu-i chipul încadrat în rama întunecată, că are în fața ei un tablou. Fața îi era visătoare, iar capul ușor aplecat și mișcările largi cu care își trecea peria prin păr sugerau înstrăinarea de lume. Pielea obrazului era uscată, atârând de pomeți, ca a unui bătrân, dar fruntea era netedă, lipsită de amintiri, ca a unui copil. Și la fel ochii albaștri, nedumeriți. Părul alb îi cădea luminos pe umeri. Se pieptănase îndelung, căci peria nu mai întâmpina, printre șuvițele netezite, nicio împotrivre.

Femeia din oglindă avea un aer familiar și Marie începuse s-o îndrăgească. În această reciprocitate tăcută nu știa cum să-și exprime altfel afecțiunea decât imitându-i mișcările. Iată pe cineva cu care se înțelege de minune, care nu îi pune întrebări la care să nu știe să răspundă și nu o silește să înghită pastile colorate, cu gust amăru.

Stătură mult timp, față în față, într-o inițiere de care Marie asculta bucuroasă. Era pe drumul cel bun. O fermecase, în penumbra camerei, părul alb care făcea ca până și chipul bărbatului ce se apropiase din spate să se lumineze, ca al unui înger bătrân.

Marie îi privi pe amândoi. Cum femeia din oglindă nu părea cătuși de puțin tulburată, ridică ochii spre bărbatul dinapoia ei. Zâmbi și el, cel puțin cu jumăta-tea luminată de șuvițele albe. Bărbatul părea s-o recunoască, ridică mâna și i-o puse pe umăr. O clipă se lăsă amăgită de zâmbetul lui, dar, simțindu-i atingerea, tresări, trăgându-se îndărăt. Cum bărbatul nu mai încercă să se apropie, se rezemă de măsura pe care stăteau

împrăștiate tot felul de cutii și flacoane și strânse peria la piept, ferind-o cu amândouă mâinile.

— De ce stai pe întuneric? întrebă cu glas moale bărbatul. Știi că nu-ți face bine...

Ea își miji ochii, pentru a-i desluși trăsăturile. Dar ele nu se recompuneau într-un chip pe care să-l recunoască. În fața privirilor ei descumpănite, a umerilor strânși și a palmelor încleștate de perie, zâmbetul bărbatului se șterse.

— Cine ești? întrebă ea, fără curiozitate, mai degrabă ca o constatare.

Bărbatul ridică palma cu degetele desfăcute, sugerându-i să nu-i fie teamă, și se apropie de fereastră. Întredeschise draperiile, privi câteva clipe spre stradă, apoi le dădu deoparte. Lumina năvăli în odaie, peste neorânduiala cutiuțelor deschise, a pudrelor risipite, a parfumurilor răsturnate. Ea se ghemui și mai tare, de parcă se rușina. Odată cu lumina, părul ei alb, strălucitor în penumbră, căpătase o culoare mat-albăstruie.

— Cine ești? repetă, căutând în jur ceva cu care să-și învelească umerii ascuțiți.

O acoperi cu un șal aruncat pe spetează. Apoi îi prinse umerii, s-o liniștească. Își trase un scaun în fața ei.

— Uită-te la mine, o îndemnă.

Ea stăruia să-și țină privirea plecată, ca și cum el ar fi putut să dispară dacă nu-l mai vedea. Dar, cum mâinile lui îi scuturară ușor umerii, repetându-și îndemnul, ea ridică încet ochii. Văzu iar chipul de adineaori, ochii sifidii, pielea trasă a obrazilor, buzele subțiate de vârstă, bărbia tăiată bărbătește, părul des, de culoarea funinginii presărate pe zăpadă, tuns soldățește. Era, într-adevăr, chipul pe care îl văzuse în oglindă, dar asta nu o ajuta cu nimic.

— Sunt Matei, spuse bărbatul, iar noi nu avem niciun motiv să-l contrazicem, astfel încât așa o să-i zicem de aici înainte.

Femeia încuviință, deși neconvinsă.

— Matei... repetă ea, rătăcind prin cotloanele minții.

— Sunt bărbatul tău, Maria...

Altădată ar fi reacționat la acest nume care era tot al ei, totuși diferit de celălalt, franțuzit. Fusese un capriciu al mătușii care o botezase așa, în vremuri ce-i tăiaseră elanul de a vizita Parisul. „Măcar tu, Marie, să ai, după ce or să se termine toate astea, bucuria să-l vezi“, profetise nașa, înfășând prunca după botez. Nu fusese o ursitoare cu har. Nici generația ei, nici a Mariei nu avuseseră prilejul să vadă Parisul.

Dar pe Marie o preocupă acum altceva. Nu era dispusă să se lase convinsă cu una, cu două:

— Dacă ești bărbatul meu, zise, spune-mi cu ce eram îmbrăcată la nuntă...

Era atât de preocupată să-și primească răspunsul, încât nu băgă de seamă că el îi descleștase degetele și îi luase peria, ca s-o așeze pe măsuță.

— Purta o rochie roșie, până la genunchi, spuse el, oftând. Îți lăsa umerii goi, se petrecea peste sânii. Era strânsă la mijloc și pe urmă se lărgea, plisată.

— Și poșeta? continuă Marie, neînduplecată.

— Era mică, neagră, abia ți-a încăput buletinul înăuntru, pentru primărie. Avea aceeași culoare cu pantofii și mănușile. Nu știu de ce ai vrut neapărat să-ți pui mănuși, abia ai reușit să ții stiloul ca să semnezi în registru, ți-a și scăpat din mână.

Marie privea acum în gol:

— Așa se purtau mănușile la Paris... Eram frumoasă, nu-i așa?

— Erai cea mai frumoasă, când am ieșit de la primărie, toți întorceau capul să te vadă. Uite ce mireasă frumoasă, spuneau, o să ne poarte noroc c-am văzut-o... Eu aș fi vrut să te îmbraci în alb, dar știi cum era pe vremea aia, ăștia în uniformă n-aveam voie să facem nuntă la biserică.

Marie nu-l mai asculta. Continua să privească în gol, mângâindu-și mâinile, ca și cum ar fi vrut să-și întindă mânușile.

— Deci așa, păru ea să revină. Ai fost și tu invitat la nuntă...

Dintr-odată însă, își întoarse privirile, fixându-l.

— Mă gândeam eu că nu poți să fii poștaşul...

— De ce să fii poștaşul?

Ea îi întinse un plic:

— Tocmai a fost aici. A lăsat asta...

— De la cine e? întrebă Matei, uitându-se la plicul acoperit de ștampile.

Marie îl privi, încurcată. El se aplecă și o sărută pe frunte.

— Iartă-mă, n-am vrut.

Ea nu știa de ce o spune, dar păru să-l ierte. Matei întoarse plicul pe ambele fețe. Destul ca femeia, desprinsă din mâinile și de sub privirile lui, să se răsucescă spre măsută, să ia peria și să reînnoade dialogul mut cu femeia din oglindă.

*

* *

Există pentru fiecare o oglindă pe care doar el o vede și care are memorie. În ea nu te privești, ci te confrunți, iar confruntarea te ia, cel mai adesea, pe nepregătite.

Ne putem imagina, de aceea, că această oglindă nu se supune nici legilor luminii, nici celor ale gravitației. Ba s-ar spune că, dimpotrivă, lumina și gravitația se supun memoriei. În lumea aceea nu există înapoi și înainte, nu știi încotro s-o iei ca să te îndepărtezi.

Matei privi plicul lunguiet, îngălbenit pe margini ca de sudoare, de parcă ar fi fost ținut, în timpul unor

marșuri lungi, sub veston. Se uită peste umăr, să vadă dacă a închis bine ușa, dar nu era nevoie. Marie nu l-ar fi pândit. Toți ceilalți i se păreau la fel și ar fi făcut mai bine s-o lase în pace. Cu excepția, firește, a femeii din oglindă, cu care se înțelegea de minune.

Primul impuls al lui Matei fu să arunce plicul nedesfăcut în sertar. Poate altădată, poate niciodată. Numai că, odată sertarul deschis, Matei văzu celelalte cinci plicuri și înțelese că, dacă ar fi vrut să le ignore, trebuia s-o fi făcut mai demult, acum era prea bătrân pentru asemenea îndărătnicii.

Își trecu mâna peste plicuri, cu senzația că i se mișcă sub degete. Își cereau, într-un fel, dreptul la viață. Nu mai deschisese sertarul de multă vreme. Acest nou plic schimba însă lucrurile. Le luă unul câte unul și le împrăstie pe masă. Apoi le așeză în ordinea numărului ștampilelor. Primele două plicuri aveau câte două ștampile, următoarele două câte trei, iar ultimele, printre care și cel nedesfăcut, câte patru. Ce simplu se poate descrie viața unui om prin intermediul ștampilelor, cum s-ar zice, prin intermediul popasurilor sale! Ștampilele îl urmează tăcute precum cămilele beduinul, prin deșert.

Matei își privi biografia ștampilată: cât de împuținată părea viața lui! Plicurile îl găseau mereu. Era suficient ca acela care știa asta să trimită o epistolă spre locul nașterii lui. Ea îi intra, apoi, ca pe o șină, pe făgașul vieții. Un funcționar conștiincios de la Poștă trimitea scrisoarea spre adresa următoare. Ștampilele veneau din urmă, nu i-o lua înainte, oricât de încet ar fi mers.

Încercă să-și imagineze cum ar fi arătat cea de-a cincea ștampilă, dacă plicurile, sfidând orice logică, ar fi continuat să sosească, iar el s-ar fi hotărât s-o ia iarăși din loc. Dar n-avea să fie așa, cea de-a patra ștampilă fusese o graniță pe care n-avea s-o treacă.

Poate că mai nimerit ar fi fost să recunoască: fiecare nouă ștampilă fusese o încercare de a fugi de cele